

УДК 070.481(477–21)

МІСЦЕВА ОФІЦІЙНА ПРЕСА: ОБТЯЖЛИВЕ МИНУЛЕ І НЕВИРАЗНЕ МАЙБУТНЄ

Ігор Паславський

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна, e-mail: pais@mail.lviv.ua*

Автор намагається аргументовано довести, що місцева офіційна преса втрачає позиції на інформаційному ринку і набуває виразної форми інформаційних бюлетенів місцевих органів влади. Першим дієвим кроком до її реформування, переорієнтування на сучасні ринкові засади є роздержавлення.

Ключові слова: місцева офіційна преса (державна й муніципальна преса), районна рада й адміністрація, районні газети, роздержавлення, інформаційна політика, політична ситуація.

Актуальність наукових розвідок і узагальнень щодо особливостей функціонування місцевої періодики зумовлена насамперед тим, що власне районні офіційні видання чи не найбільше обділені увагою науковців. Через мовчазну згоду представників визнаних шкіл журналістської науки ця тема потрапила до категорії непрестижних, безперспективних. Натомість поодинокі публікації, що з'являються у вузькоспеціалізованих виданнях журнального типу, окреслюють лише окремі аспекти діяльності редакційних колективів місцевих видань.

Не може також не дивувати, а відтак і не насторожувати надто широкий діапазон “епітетів” щодо місцевої офіційної преси* у цих публікаціях. Починаючи від компліментарних на кшталт: “найтепліша і найправдивіша преса” [1], “вона звертає увагу на звичайну людину з її думками і почуттями, перемогами і поразками, а тому близька читачам” [1], “значна й серйозна інформаційна сила” [12], “не відсторонений інформатор, а своєрідний тлумачний словник дійсності” [12], “найкраще джерело інформації” [9; 17], “альтернативи місцевій пресі немає, її не може замінити жодне інше видання” [4; 13].

© Паславський І., 2007

* В останній період замість терміна “місцева офіційна преса” урядовці й науковці частіше вживають термін “державна й муніципальна преса”. А працівники засобів масової інформації традиційно чи, беручи до уваги факт, що редакційні колективи, які отримують фінансову допомогу від владних органів, переважно зосереджені на районному рівні, цю групу офіційних видань називають за звичкою “районні газети”. Ми ж свідомі того, що в районних центрах, крім офіційної преси, є вже суто комерційні видання, партійні друковані органи і газети громадських організацій. Але предметом нашого дослідження у цій публікації є винятково місцева офіційна преса, серед засновників якої є державні структури.

Але не менш колоритними і відповідно ще категоричнішими є і діаметрально протилежні оцінки низової преси: “постійний жебрак” [15; 34], “піарщики місцевої влади” [3; 10], “одноманітні газети, які не вміють, не хочуть, не знають як надати своєму району особливої неповторності” [14; 5]. Насторожують і окремі заголовки публікацій на тему місцевих офіційних видань: “Районна преса на межі кризи” [16], “Районна преса має жити” [5], “Районна преса в розрізі: пацієнт радше живий” [12]...

Як окреме видання варто відзначити книгу Миколи Ріжка, ще недавно заступника редактора закарпатської обласної газети, що вийшла у світ під вельми емоційною назвою: “Як жила, боролась і вмирала “Закарпатська правда”: Документальна повість про унікальну газету та її творців” [13; 142]. Згадане видання має не стільки науковий, скільки мемуарно-ностальгійний характер. Автор не аналізує, не досліджує, не з’ясовує, чому від “унікальної газети” (яка “всім вірою і правдою служила, приносила в оселі розраду, вчила, як жити, як боротись за кращу долю” [13; 3]) “читачі враз відвернулись і багатотисячним хором проспівали їй сумовито-прощальну панахиду” [13; 4], а лише обмежується констатуванням цього невтішного факту. Натомість, на наше переконання, вичерпна відповідь на стрижневе запитання — чому газета із багатою історією й традиціями, зі 160-тисячною читацькою аудиторією у найкращі часи, раптово втратила її й зникла з інформаційного простору області, — мала б значно більшу практичну й наукову цінність.

Проблемі стану й перспективі роздержавлення місцевих видань присвячений виступ І. Лубковича на науково-практичній конференції “Актуальні теоретичні і прикладні проблеми мас-медіа” (березень 2007 року, м. Рівне) [7; 36-38].

Отже, метою наукової статті є аналіз та виразне окреслення стану й сутності місцевої офіційної преси, обґрунтування доцільності докорінного її реформування, ключовим етапом якого мало б стати роздержавлення.

Дослідження місцевої офіційної преси і ймовірності, варіантності її реформування проведене в рамках наукової теми кафедри української преси Львівського національного університету імені Івана Франка “Дослідження історичних і теоретичних проблем української преси”.

Дослідники медіапростору і журналісти місцевих видань солідарні в тому, що стан, у якому перебуває районна періодика, як зрештою й радіомовлення, і, можливо, в трохи кращому — телебачення, є, з одного боку, яскравим відзеркаленням, відлунням минулого, а з іншого боку, — виявом затяжних стагнаційних процесів у медійному просторі районного та міського рівнів.

Місцева преса чи не найменше відчула зміни і в роки горбачовської перебудови 80-х років ХХ століття, і в роки незалежності. Новації у мас-медійній сфері, докорінні зміни в інформаційному просторі, той без перебільшення довгий, складний і тернистий шлях, який подолали медійники, прагнучи отримати статут демократичних, цивілізованих, незаангажованих, зрештою, вільних ЗМІ [6], щонайменше торкнувся нижчого щабля періодики — районної офіційної преси. Районної — у сенсі не лише географічного критерію її розповсюдження. Районної за змістом, форматом, стилем організації праці і, головне, — за поглядом на журналістику та її призначення в суспільстві. На жаль, у нас “районки” — поняття ширше, ніж видове. Воно закріпило за собою і утримує впродовж років, доволі успішно, статус родового. У нас і окремі галузеві видан-

ня, маючи навіть не обласну, а регіональну систему розповсюдження, вище планки районки не піднялися. І не ставлять перед собою такої мети, не мають жодних бажань досягти більшого.

Окрім того, деякі керманічі низової офіційної преси відверто демонструють наступальність, агресивність і подиву гідними аргументами захищають своє невинувато привілейоване становище. Щоб не бути голослівними, зачитуємо вдруге Віктора Глуценка, редактора районної газети “Миронівський край”, який набрався сміливості на всеукраїнському рівні публічно стверджувати: роздержавлення — “це політичне замовлення, мета якого — зруйнувати місцеву пресу... знищити ті видання, які мають найбільший авторитет у своїх регіонах [4; 13].

За останній період стрімко зріс інтерес фахових, громадсько-політичних організацій і навіть окремих членів парламенту до державної та муніципальної преси. Очевидно, що стан, у якому вона перебуває щонайменше два десятиліття, не викликає оптимізму, але й раптовий інтерес, зацікавленість не є явищем випадковим, спонтанним. Це дає нам підстави не стверджувати, а лише на рівні гіпотез спрогнозувати, що причин такої несподіваної уваги може бути щонайменше дві.

Перша (не хотілося б, щоб вона була основною, визначальною) — це грантова тема, про яку всі невдовзі забудуть, щойно закінчаться кошти й буде затверджено звіти про їх цільове (і не зовсім таке) використання. Друга (оптимістичніша і, без сумніву, обнадійливіша) — вітчизняному бізнесові в інформаційній сфері на столичному й на регіональному рівнях вже затісно. Новим інформаційним продуктом — ефірним, мережевим, друкованим — вже нелегко здивувати масового реципієнта і у столиці, і в провідних обласних центрах. А на місцевому, районному рівні є не такий вже й значний, але доволі ласий сегмент медіаринку — місцеві ЗМІ, інколи монополісти в якомусь адміністративному центрі, зі своїм брендом, читацькою аудиторією, іміджем.

Місцева офіційна преса має коло нагальних проблем, які мало не щодня постають перед журналістами і керівниками місцевих ЗМІ. Ці проблеми вже з часу набуття незалежності й державності набували форми зачарованого кола чи дамоклового меча. Вони, вважає більшість медіапрацівників із районів, мають глибинний і незворотний характер. А відтак, призведуть до банкрутства і, як наслідок, до ліквідації низової преси, або дозволять місцевим ЗМІ лише жевріти ще якийсь час.

На наше глибоке переконання, однією із визначальних проблем періодики цього гатунку є інертність її кадрів і на рівні їхньої буденної психології небажання до радикальних і сміливих впроваджень, до ризикованих експериментів і глибоких перетворень. Ця проблема проектується на вікову категорію працівників. У місцевих виданнях сивоволосі редактори із кількадесятирічним стажем роботи найдовше протрималися у власних кріслах. Протрималися у період переоснащення матеріальної бази і докорінної зміни технологічного процесу випуску газети. Дехто з них лише нещодавно добровільно/примусово звільнили керівні посади, так остаточно й не збагнувши докорінної відмінності між комп'ютером і лінотипом, і тих, без перебільшення, масштабних перетворень і перспектив, які відкриваються перед ЗМІ завдяки інформаційній революції. Як приклад, цифрові фотоапарати ще й нині у місцевих ЗМІ розцінюють як

показник належного рівня матеріально-технічного забезпечення, яке майже на сто відсотків здійснює місцева влада, державні адміністрації. Ніби й недоречно якось зазначати, що серед іноземних туристів шкільного віку щонайменше кожен другий не лише тримає це диво техніки в руках, але й вправно ним користується.

Морально й фізично застаріла матеріально-технічна база районних редакцій має дві гносеологічні гілки. Перша — це тривала, а точніше навіть перманентна фінансова скрута, друга — психологічна неготовність працівників місцевих ЗМІ до роботи на новій техніці, яку, до речі, самотужки практично не освоїти. А відтак, потрібна була б якщо не державна, то хоча б галузева програма ліквідації сучасного рівня неграмотності — комп'ютерної.

Напівдержавні де-юре районні видання, а де-факто — повністю підконтрольні місцевій владі редакційні колективи, за твердженням статистиків, становлять лише 6–8% від загальної кількості зареєстрованих видань. Чи доцільна, мовляв, на державному рівні тривала і подекуди образливо гостра дискусія щодо їх роздержавлення. Зазначимо, що прихильники збереження статус-кво державних і муніципальних видань низового рівня дещо приховують, не все висловлюють. Прибічники реформування і докорінної переорієнтації на демократичні засади цієї групи видань і функціонування їх на ринкових умовах вдаються до таких вагомих аргументів:

1. Підконтрольні владі видання переважають в інформаційній сфері більшості районних центрів. У левій частці цих районів вони є єдиним місцевим виданням, тобто регулярним і систематичним джерелом інформації. Або дезінформації...

2. Сам факт збереження на інформаційному ринку муніципальних та державних ЗМІ не такий уже й безболісний, як його хочуть подати захисники і прихильники. І не лише тому, що, як справедливо зауважує головний редактор газети “Донбас” Олександр Бриж [2; 12], вони викривляють цей ринок демпінговими цінами і не на рівних конкурують з іншими ЗМІ, представленими в інформаційному просторі. Місцева офіційна преса спотворює, деформує інформаційний ринок, унеможливує прозорі конкурентні важелі розвитку друкованих мас-медіа в регіоні. Оскільки одні видання отримують відчутну систематичну фінансову допомогу від влади, а інші — ні. Відсутність рівних умов для всіх суб'єктів господарювання — ознака псевдоринкових умов. Адже змагальність, здорове конкурентне протистояння — запорука поступу, вищих якісних критеріїв, вищого гатунку продукту. Тривожить і приховане стимулювання лобістських настроїв і підкилимних методів підтримки керівниками, бізнесом чи політичними структурами тих видань, які офіційно мають статус незалежних та неупереджених. А звідси й велика кількість прихованих партійних друкованих органів на місцевому і навіть на обласному чи на регіональному рівнях. Де-юре незалежних, а де-факто — лояльно-безпринципних до владних районних інститутів видань.

3. Останніми роками не знижується, а навпаки збільшується кількість місцевих офіційних видань. Зокрема, на Донеччині, стверджує Олександр Бриж, у 1991 році було зареєстровано близько 40 комунальних міських і районних газет, а нині їх вже нараховується 66. Влада йде на найрізноманітніші хитрощі для того, щоб заснувати все нові і нові ЗМІ, що дотуються із бюджету [2; 12].

4. Ми абстрагуємося і від того, що комунальні та державні ЗМІ — це вагома стаття витрат бюджетів відповідних рівнів. На підтримку столичних комунальних ЗМІ у 2006 році витрачено понад 30 млн гривень. Як тих коштів не вистачає соціальним сферам та, приміром, молодіжним програмам, залишимо без коментарів.

5. Місцева офіційна преса (і це чи не найбільша з-поміж усіх її нинішніх вад) нівелює творчий запал журналіста, його прагнення створити продуктивну, оперативну і якісну пресу. Мізерні, часто більш ніж символічні гонорари у місцевих ЗМІ, а нерідко і необґрунтована й недоцільна відмова від гонорарних виплат, як і фіксований рівень оплати праці, що не враховує творчих здобутків, творчих можливостей журналістів — стали мало не повсякденною нормою. З оплатою матеріальної винагороди в місцевій пресі застій спостерігається з додержавницьких часів. І загрозна ця стабільність зумовлює великою мірою значні стагнаційні процеси в цій категорії ЗМІ.

Нас значно більше насторожує те, що у цих виданнях вже десятиліття практикується і фактично утверджується зневага до мотивації праці. Матеріальний статус журналістів, грошовий еквівалент їхнього творчого доробку не віддзеркалюють результатів праці і не спроектовані на них. Не враховуються ні кількісні, ні якісні показники на кшталт новизни, оперативності, актуальності, значущості журналістських виступів.

Майже доконаний факт те, що нерідко журналісти місцевих видань мають додаткові заробітки від інших форм діяльності. З фотоапаратом чи з камерою обслуговують урочистості, підпрацьовують в освітніх закладах чи в установах культури. Левова частка з них у добре відомій усім позі значно ретельніше ніж на творчій, працюють на колишній колгоспній, а нині приватно-орендованій ниві, вдало чи не дуже поєднуючи творчість із азами фермерської справи.

Це рудимент перехідного суспільства — суспільства із хворою економікою. Суспільства, у якому працедавець не може забезпечити найманого працівника ні належними умовами праці, ні достатньою для гідного життя матеріальною винагородою за неї. Тільки в країнах із хворою економікою мільйони людей, відпрацювавши повноцінний робочий день за основним місцем праці, “відпочивають”, добираючись до іншого місця роботи — чи до приватного дрібного господарства, — щоб забезпечити якщо не гідне, то бодай не жебрацьке життя собі та членам сім’ї.

У країнах західного світу таке спостерігаємо лише в середовищі нелегальних мігрантів та некваліфікованих робітників, що працюють, як правило, погодинно.

Чому журналісти місцевих видань не прагнуть більше заробити за основним місцем праці — виконувати більший обсяг роботи, виготовляти кінцевий інформаційний продукт вищої якості? А примусово-добровільно змінюють вид діяльності, підробляють у форматі аматорства, а не здобутого фаху. Адже жодний журналіст не є професіоналом садово-городнього господарства, а дехто з них так безпорадно-жалюгідно виглядають на власних “дачах”, що викликають іронічне співчуття.

У тому стані, у якому зараз перебуває більшість місцевих друкованих видань, вони добре зберегли традиції й основні форми організації газетної спра-

ви власне місцевих видань тоталітарного періоду. Зокрема, практично відсутні новинні інформативні повідомлення, спостерігається нехтування оперативністю й свіжістю інформації. Подекуди складається враження, що не журналісти районних газет відстежують події, факти, а ці факти й новини знаходять журналістів.

Пряма й безпосередня залежність редакційних колективів від місцевих органів влади позначається на тематиці журналістських виступів і на гостроті критичних публікацій. Поза зоною критичних виступів газетарів, безперечно, залишається діяльність виконавчих структур, владних, представницьких органів. А також (і це вже виключна особливість видань низового рівня) наближених до перших осіб районного рівня персон, незважаючи на те, які структури вони представляють, якими “подвигами” відзначаються.

В інтересах влади ці видання маніпулюють чи намагаються маніпулювати суспільною свідомістю, формуючи привабливу для можновладців громадську думку. Натомість реальні діяння й “здобутки” владної верхівки місцевим жителям відомі не з преси, і їх поінформованість вступає в суперечність із друкованим словом. Це досить тривожний для газетарів момент. Це початок важкої й затяжної недуги, назва якої — втрата довіри читача, втрата аудиторії, а з нею й ваги друкованого чи переданого в ефір журналістського слова.

Повернути втрачене згодом вдасться через роки виснажливої й копіткої праці та гострої боротьби за дотримання демократичних канонів діяльності преси. Противниками їх буде і частина самих редакційних працівників, бо руйнуватимуться звичні для них умови праці, роками встановлені правила гри. Очевидно, жорсткий спротив чинитимуть можновладці, використовуючи широкий і ефективний діапазон владних механізмів “приборкання” реформаторів.

Тривожним є ще й той факт, що державна й муніципальна преса здебільшого втратила фокусні орієнтири. Відомо, що журналіст в процесі написання матеріалу завжди має чітке уявлення про категорію реципієнтів, які прочитають публікацію, яким ця публікація потрібна, яких вона може зацікавити чи поінформувати, тобто збільшити їхню обізнаність. Журналісти державної районної газети та їхні колеги із муніципальних видань тим віртуальним своїм читачем уявляють місцевого чиновника — не так важливо першого, другого чи навіть третього рівня.

У класичній журналістиці читацька аудиторія кожної публікації різна. Вона змінюється. У державній журналістиці ця категорія стала у всіх більш-менш серйозних публікаціях. А відтак, журналісти, постійно орієнтуючись на свого єдиного, але найважливішого читача, виробляють у собі власного внутрішнього цензора. Вони не є вільними у власних твердженнях, судженнях, міркуваннях. Вони підсвідомо підконтрольні. А звідси й монотонність цього гатунку періодики, її невиразність і відсутність необхідного поступу.

Наголосимо, вся глибина окресленої проблеми полягає в тому, що такі видання загалом чи творчі їх працівники зокрема фактично втратили аудиторію з її інформаційними запитами та проблемами. Звідси й розмови про зворотний зв'язок із читацькою аудиторією, більшість журналістів до кінця й не збагне, що це таке — зворотний зв'язок, — коли відсутній прямий, безпосередній, класичний контакт із читачем через безособистісне спілкування.

Окремі відверті вислови керівників місцевої преси щодо доцільності вивчення їх аудиторії вражають. Зокрема, один із редакторів з Харківщини запевняв, що для нього щоденне спілкування в районі з людьми є найкращим соціологічним дослідженням. Інших він не практикував і не має такого наміру в перспективі [10].

З позиції здорового глузду варте подиву те, як можна у ринкових умовах виробляти продукт, нехай і інформаційний, і не мати чіткого і ясного уявлення про ймовірного кінцевого споживача цього продукту. У нашому випадку — про реципієнта. Це і є ще один переконливий доказ того, що головним, постійним, прискіпливим і вимогливим читачем цієї категорії видання є державний чиновник, а всі інші категорії читачів другорядні, малоцікаві з погляду такої організації функціонування редакцій.

Удосконалити, поліпшити місцеву офіційну пресу вважають за доцільне представники влади і медіапрацівники, якщо не в усіх, то принаймні у переважній більшості районів і в різних регіонах держави. Однак реформування це трактують надто вже широко і нерідко за цілком несумісними концепціями. Для одних докорінні зміни основних засад функціонування цього гатунку періодики зводиться до збільшення скерованих фінансових (очевидно бюджетних) надходжень, для інших — доцільність оновлення офісної техніки або ще дивніший варіант — організація примусово-добровільної передплати. Останній варіант не лише настоює своєю архаїчністю і відлунням тих методів управління, які повністю себе дискредитували, але й небезпечний тим, що дає змогу згодом “високі” показники тиражів місцевої преси використовувати як аргумент у маніпуляційних публічних виступах.

Не виправдали себе і пільгові та безкоштовні передплати (очевидно, знову ж таки за бюджетні кошти) для найбільш соціально незахищених верств населення — інвалідів, певних категорій пенсіонерів тощо. Не додали вони авторитету місцевим друкованим засобам масової інформації, не підвищили їхній інформаційний вплив передусім через неважливість до вимог, потреб і запитів аудиторії щодо цього особливого й специфічного продукту, яким є друковане періодичне видання. Сподівання реципієнта не виправдовують, не задовольняють редакційні колективи.

Оцей вимушений, штучний консенсус між газетярами і їхніми читачами — тривалий, зтяжний і, будемо відвертими, неефективний, має нульовий, якщо не мінусовий рівень ефективності.

Тривожить і той факт, що на тлі зростання у 2007 році кількості передплатників на всеукраїнські та регіональні друковані періодичні видання — більш як на 14% — кількість передплатників місцевої періодики скоротилася більш ніж на 3% [11].

Дріб’язкова опіка влади — це не державна турбота про національний інформаційний простір і не підтримка преси, а дискредитований кураторсько-опікунський стиль керівництва, який досяг свого піку в тоталітарний період і не видозмінився в авторитарний. У такий спосіб важко осучаснити місцеву офіційну пресу.

Місцева преса, скажімо, в Америці є високорентабельним і доволі прибутковим видом комерційної діяльності, а у нас досліджувана державна і муніципальна преса вимагає постійних, систематичних і дедалі більших бюджетних

дотацій, а в разі не відсутності, а лише затримки їх відразу опиняється на межі повного банкрутства і відповідно краху. Місцева преса за океаном має наклад, співмірні із кількістю сімей у населеному пункті, в якому вона видається, а у нас за всієї “вишуканості” форм передплати в районних адміністративних утвореннях зі стотисячним населенням сумарні тижневі накладі газети сягають 1-2 тисяч примірників.

Процес роздержавлення офіційної преси не тотожний припиненню фінансування і не зводиться до нього. Роздержавлення — процес, а не момент чи подія. Одномоментне припинення фінансування — це майже гарантоване банкрутство місцевих видань Поступове, разом з тим неухильне скорочення фінансових потоків на підтримку місцевої преси видається нам конструктивнішим. А щоб ці фінансові потоки мали не утриманський характер, а форму цивілізованої співпраці, їм має передувати угода між владною структурою та редакційним колективом, згідно з якою редакція у певній кількості із зазначеною періодичністю розміщатиме матеріали про діяльність органів влади у відповідних рубриках і, можливо, з позначкою “Офіційна інформація”

Ще нагальнішою потребою є інвентаризація редакційного майна, в тому числі (чи передусім) нерухомості, з метою подальшої його передачі на прийнятних умовах (фіксована оренда, оренда з викупом, викуп з відтермінуванням оплати, поетапна оплата тощо) у власність. Це має бути державна програма? Можливо. Але вона мала б передбачати варіантність, спроектовану на регіональні відмінності й особливості. Якщо на державному рівні не буде певних рамкових нормативних документів щодо процесу роздержавлення, то непоодинокі редакції залишаться без приміщень взагалі або опиняться у периферійних, складських.

Мало того, процес роздержавлення неминуче детермінуватиме нові виклики перед редакційними колективами, впоратися з якими буде нелегко, щоб не сказати — практично неможливо для деяких із них, доки “газетярі” не повернуть до друкованого слова довіру читача. А повернути увагу і довіру читача — це не справа одного дня і навіть місяця, це не результат роботи одного чи двох найталановитіших журналістів, це не наслідок одної, навіть дуже вдалої кампанії, це низка продуманої, тривалої й конструктивної копійки праці. Це одночасне вирішення кількарівневих складних завдань, які, як правило, завжди вимагають трохи більше часу і значно більше грошей.

Місцева преса не самодостатня, оскільки у багатьох районах є лише одне видання, і якщо це одне видання з метою привернути увагу і збільшити читачську аудиторію займе нішу, за влучним висловом Олександра Макарського, “гороскопно-анекдотно-кросвордного” [8; 14], то інформаційні запити цієї аудиторії частково будуть задоволені. А культурні, а виховні, а просвітницькі функції преси не виявлятимуться й не реалізовуватимуться тоді взагалі. Це також проблема. Процес роздержавлення має бути керованим, а не спонтанним, хаотичним.

Місцева преса не рупор влади, не інструмент її іміджмейкерства, а засіб безособистісного спілкування громади — це запорука майбутніх досягнень творчих працівників, а головне — організаторів газетної справи на місцевому рівні.

Отже, зробимо висновки, процес реформування чи переорієнтування місцевих друкованих ЗМІ на ринкові умови невинувато затягнувся. І через об'єктивні, і через суб'єктивні складники.

Окреслимо для початку об'єктивні:

1. На районному рівні приватний бізнес розвивався значно повільніше, ніж у великих промислових містах. А державні підприємства увійшли в затяжний стан економічного спаду, для частини із яких цей спад призвів до банкрутства.

2. У невеликих містах рівень безробіття, особливо прихованого, був значно вищим за аналогічні показники в обласних центрах. Що спричинило різкий спад купівельної спроможності потенційних споживачів періодики.

3. Відсутність на редакційних рахунках обігових коштів для оновлення видавничої та поліграфічної техніки й розвитку матеріально-технічної бази редакційного колективу.

Суб'єктивні причини:

1. Давні, закорінені традиції бюджетного утримання. У деяких регіонах вони набули гіпертрофованих форм — окремого рядка в річному місцевому бюджеті. Сума виділених коштів, очевидно, проектувалася на лояльність і слухняність редактора й кореспондентів і на їхню налаштованість на конструктивну співпрацю з органами місцевої влади — адміністрацією та радою.

2. Весь трагікомізм такої “конструктивної” співпраці проявлявся у цілковитому, системному і цілеспрямованому ігноруванні інформаційних потреб і запитів аудиторії, які не досліджувалися, не вивчалися й не аналізувалися.

3. Бажання догодити “грошовому мішкови” — єдиному фінансовому струмочкові в скарбницю редакції — зумовило й тематику виступів у місцевих ЗМІ, і якість публікацій, і убогість їх поліграфічно-дизайнерського оформлення.

4. Районна офіційна преса на місцевому рівні фактично виступала монополістом на ринку інформації. Відсутність конкуренції детермінувала традиційно розслаблений стиль організації праці, процесу підготовки номера газети.

5. Систематична й тривала підтримка місцевої муніципальної та державної преси — це серйозне навантаження на бюджет району. В окремих територіально-адміністративних структурах він співмірний із витратами на сферу культури. А якщо кошти на підтримку ЗМІ скерувати на розвиток місцевих закладів культури, які віддавна фінансуються у нас за горезвісним залишковим принципом, то той без перебільшення жалюгідний стан, у якому в нас перебувають районні, а особливо сільські культурні установи можна було б виправити.

Держава, за великим рахунком, опинилася перед дилемою: докорінно реформувати місцеву офіційну пресу чи готувати чергові, як показує практика, абсолютно неефективні постанови і декрети про поліпшення якості районних офіційних газет із традиційною для такого гатунку урядових рекомендацій та вимог лексикою: “посилити”, “поглибити”, “удосконалити”...

Очевидно, що нова політична ситуація в країні вимагає і модерної, відповідної часові інформаційної політики. Зокрема чи насамперед щодо найближчої до читача місцевої преси.

1. *Богданов В.* У районной прессы есть главное — доверие читателей // www.c-society.ru.
2. *Бриж О.* Через 2-3 роки в Україні не буде бюджетної преси? // Журналіст України. — 2006. — № 12. — С. 12.
3. Всеукраїнська нарада керівників державних і комунальних засобів масової інформації “Суспільство, ЗМІ, держава: вектори взаємодії”. Житомир, 2004 // Журналіст України. — 2004. — № 4–5. — С. 10.
4. *Глущенко В.*, редактор районної газети “Миронівський край” // Всеукраїнська нарада керівників державних і комунальних засобів масової інформації “Суспільство, ЗМІ, держава: вектори взаємодії”. Житомир, 2004 // Журналіст України. — 2004. — № 4–5. — С. 13.
5. *Карлин Александр.* Районная пресса должна жить // www.news.altaprel1.ru.
6. *Карпенко В.* Преса і незалежність України. Практика медіа-політики 1988–1998. — К.: І-т ж-ки КНУ ім. Т. Шевченка, Нора-Друк, 2003. — 350 с.
7. *Лубкович І. М.* Роздержавлення мас-медіа: стан і перспективи. // Актуальні теоретичні і прикладні проблеми мас-медіа: Збірник тез науково-практичної конференції. — Рівне. — 2007. — С. 36-38.
8. *Макарський О.* Комунікація між владою і громадою: у Франції — безкоштовні муніципальні газети, в Польщі — безкоштовні друковані органи місцевого самоврядування // Журналіст України. — 2007. — № 1. — С. 14.
9. *Маніленко П.*, редактор Бершадської районної газети “Бершадський край” // Всеукраїнська нарада керівників державних і комунальних засобів масової інформації “Суспільство, ЗМІ, держава: вектори взаємодії”. Житомир, 2004 // Журналіст України. — 2004. — № 4–5. — С. 17.
10. *Мачулина В.* Пути развития районной прессы // <http://www.journalist.kharkov.org>.
11. *Пастернак О.* Хто підняв тиражі політичних видань? // Високий Замок. — 2007. — 20 лют.
12. *Пуля Ю.* Районная пресса в разрезе: пациент скорее жив? // www.sreda-mag.ru.
13. *Ріжко М.* Як жила, боролась і вмирала “Закарпатська правда”: Документальна повість про унікальну газету та її творців. — Ужгород: Ліра, 2005. — 142 с.
14. *Табачник Д.* Уряд ніколи не боявся критики // Всеукраїнська нарада керівників державних і комунальних засобів масової інформації “Суспільство, ЗМІ, держава: вектори взаємодії”. Житомир, 2004 // Журналіст України. — 2004. — № 4–5. — С. 5.
15. *Штурнак З.*, директор редакційно-видавничого комплексу “Злагода”, редактор Тлумацької районної газети “Злагода” // Всеукраїнська нарада керівників державних і комунальних засобів масової інформації “Суспільство, ЗМІ, держава: вектори взаємодії”. Житомир, 2004 // Журналіст України. — 2004. — № 4–5. — С. 34.
16. www.rpgazeta.ru.

**LOCAL OFFICIAL PRESS:
BURDENSOME PAST AND VAGUE FUTURE**

Igor Paslavskyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Street 1, 79000, Lviv, Ukraine*

Tel. office: (032) 296-46-83

E-mail: pais@mail.lviv.ua

The author set out to prove that local official press is losing its position on the information market and is apparently turning into information bulletins of local governments. The first effective step to improve it and apply new market principles to it is privatization.

Key words: local official press (state and municipal press), regional council and administration, regional newspapers, privatization, information policy, political situation.

Стаття надійшла до редколегії 25.03.2007

Прийнята до друку 12.04.2007